

El piano | Gemma Ventura Farré | Actualitzat el 08/08/2018 a les 08:57

La presó on es veu l'horitzó

Sortiré de Lledoners amb una pregunta: com s'hi pot estar amb tanta dignitat?

Marina Rossell davant del Centre Penitenciari Lledoners.

En aquesta presó es veu l'horitzó. Ho dic en veu alta. I la Susana, que n'és la subdirectora,

m'explica que la van construir expressament en pendent perquè, quan els presos mirin amunt, els seus ulls no topin amb un mur gris i altíssim, sinó que puguin veure què hi ha més enllà (i així no en surtin amb problemes de vista, que és el que acostuma a passar). Des d'aquí veig camps, alguna masia i el perfil de les muntanyes. A dins, nois fent fúting al voltant d'un dels mòduls i amb el sol d'agost caient-los al damunt. A la dreta, les habitacions amb finestres petitíssimes i plenes de reixes. Per arribar aquí hem hagut de creuar portes feixugues que s'obrien lentament. Controls, esperes. Un passadís, escales. Més portes. Fins que hem entrat en un món on el temps passa amb més densitat. Com si li costés avançar.

Acompanyo la Marina Rossell i tots els seus músics al concert que farà a les onze. Mireu, és aquí on tocareu: ens assenyalen un edifici (Carme Karr), que és on hi ha el teatre Montserrat Carulla, una sala d'informàtica (l'espio una mica des de les finestres de fora i em diuen que aquells sis nois estan fent un taller de fotografia i d'edició), i a dalt hi ha una biblioteca, una sala per fer art. Va, entrem-hi. Ostres, m'he deixat la motxilla a la taquilla! Marina, ja te la vaig a buscar jo. Intervé la subdirectora: Bé, tu i una funcionària. Sí sí, és clar. M'hi acompanya una noia. Tornem a passar pels mateixos llocs. Sí, és un camí feixuc, però, mentre es tornen a obrir les portes per arribar a l'entrada, m'esgarrija pensar quantes persones s'han imaginat fent el camí que ara faig.

Són les deu. Amb la motxilla a l'esquena, torno a ser a dins. Vaig cap a l'edifici Carme Karr. La noia funcionària m'explica coses. Però ara no l'escolto: algú surt de la porta per on hem d'entrar. Són dues persones, Jordi Cuixart i Jordi Sánchez. Holacomesteu, em surt de dins, amb una emoció que se'm dispara de cop i amb els ulls més oberts que mai. Tots dos somriuen, els veig animats, i m'expliquen que els envien peces impreses de Catorze. En Cuixart: N'hi va haver una que diria que era de Victor Frankl (<http://www.catorze.cat/noticia/9409/home/recerca/sentit>), sobre la por... em va ajudar a pensar que la por no te la pots mirar i prou, sinó que li has de plantar cara. Ostres, doncs jo mateixa us enviaré reculls de peces. Vindreu al concert? Sí sí, i tant. Se'n van. És ben estrany i surrealista, perquè per un moment és com si no els hagués vist aquí, sinó en un poble qualsevol. Però no.

Fan les proves de so, falta mitja hora pel concert i jo no puc parar de mirar-ho tot. De fet, voldria saber-ho tot. Què hi fan aquí dins? A on han anat ara? Com viuen? Dic al guàrdia si em pot obrir, que sortiré un moment a fora, a aquesta espècie de pati, que em toqui l'aire.

No.

I aquest no (sí, ja ho sé, tan insignificant) se'm clava com un puny. Perquè de cop entenc què se sent estan tancat a la presó. La normalitat amb què ho faig -ho fem- tot desapareix. No pots sortir a passejar quan vols passejar. No pots anar al menjador quan et ve de gust anar al menjador. No pots veure qui estimes quan et ve de gust veure'l. No pots trucar a la teva mare ara mateix per dir-li mira què m'ha passat. No pots enviar un whatsapp amb qualsevol xorrada. Ni banalitats ni coses importants. Res. Ets tu i un lloc on la teva vida està estrictament programada i controlada. Com deu ser viure així tot el dia i cadascuna de les nits? La presó no t'empresona només de portes enfora, també de portes endins. Potser per això l'únic que et pot alliberar és la ment, perquè en els pensaments (els teus, els meus, els seus) no hi pot arribar ningú.

Vols veure els tallers que fan a dalt? M'ho diu un monitor quan encara estic amb aquell no al mig del ventre. Sí sí, i tant. Pugem. Arribem a l'aula d'art: un home fa un gerro de fang, i en perfila tot de flors minúscules a la tapa. Que bonic. Sí, serà un regalo, y ¿ves aquí? Encima del jarrón he puesto estas dos barras para que sujeten el móvil. Que original. I em somriu. Un home està concentrat fent un quadre. Què és? Mira, jo soc un copiadador, saps? Imito quadres de Dalí, de Picasso, i abans restaurava edificis antics. Alguns els regalo i a vegades n'he venut, però no ho faig per diners, ho faig perquè m'agrada i així no penso en res. M'ensenyen les figures que hi ha al forn. Hi ha unes tasses petites, delicades, semblen de joguina. Les ha fet el Cuixart, diuen.

Són les onze. L'escenari és a punt amb tots els instruments. Entren presos de tots els mòduls: hi ha des de persones que han assassinat fins a d'altres que han violat o robat o ves a saber. Però

ells no hi són. Les onze i deu. No arriben. Ens comencem a posar nerviosos. Ens diuen que estan reunits amb la consellera de justícia, Ester Capella, que ha arribat ara, i que no se sap si podran venir o no, perquè són coses institucionals i ja se sap. De debò? (No fotis, penso). Un quart de dotze. Susana, sisplau, els podries avisar d'alguna manera? Que vingui la consellera, també, li agradarà. Serà maco. Dos quarts. A través dels vidres de la sala veig que pel passadís ve algú. M'hi apropo una mica, res, dues passes. Em quedo quieta del tot. Joaquim Forn. Jordi Turull. La consellera. Faig un senyal al tècnic de so: Dignes que estan venint. Hi són tots, tots menys Junqueras.

Passen davant meu, en fila. Agafen lloc. La sala és petita. Jo estic dreta. Jordi Cuixart s'asseu just a la primera cadira lliure que hi ha al meu costat. Al darrere, Jordi Sánchez, i al seu darrere, junts, Joaquim Forn i Jordi Turull. En un racó de la sala hi ha Raül Romeva i a l'altre cantó, Josep Rull. No sabia dir-vos quina part de mi s'encongeix en veure'ls tots ara, aquí. Se saluden amb altres presos de dins. Com estàs? Es donen la mà amb el del costat. El Cuixart veig com escriu una nota (sembla una dedicatòria?) a un home que li ha donat un paper i que li diu gràcies, gràcies.

Surten els músics. Surt la Marina (i recordo el que m'ha dit abans: Gemma, jo avui tocaré com si toqués al Liceu). Pels altaveus se senten unes bombes (les que queien a Barcelona durant la Guerra Civil, i la veu -original- que feia d'avis: "Aneu als vostres refugis amb calma i serenitat. La Generalitat vetlla per vosaltres". I comença a sonar *El paisatge de l'Ebre*, de Teresa Rebull: "Des de l'any 38 jo no havia tornat a la Serra de Pàndols i a la cova han quedat les sabates d'en Jaume".

Som aquí, tots. Però com us ho podria dir, que hi ha moments en què ningú hi és. Que encara que duguin lligada al peu una sentència: de mesos, d'anys o totalment incerta, amb la música se'n van, poden travessar reixes i arribar a aquell lloc on ja no cal esperar res perquè ho han recuperat tot: "Jo t'esperaré, de nit i de dia, t'esperaré, amor meu. Jo t'esperaré fins que no hagi tornat d'aquest llarg hivern. Jo t'esperaré. Corre tant el temps i colpeja el meu cor, cavat tristament, tot i així, amor meu, jo t'esperaré". Goso mirar-los de reüll de tant en tant. Miren la Marina, alguns, d'altres en algun punt fix de la sala, o a les seves pròpies mans. Hi ha ulls entelats i d'altres absents. Hi ha mirades que només elles saben què miren.

Vídeo: https://www.youtube.com/watch?v=p2_ZeE47IIQ

Us vull demanar un favor. Aquí hi ha uns amics meus que voldria abraçar. Em deixeu que ho faci? Sí!, respon tothom. Però de debò? Em deixeu o no? Sí!!! La Marina baixa del petit escenari. Els abraça, amb força. Un per un. Quant d'enyor i quanta impotència caben en uns braços?

Sembla ben bé que Moustaki hagués escrit *Ma llibertat* per descriure aquest moment: "T'he dut amb mi arreu on tu em vas dir que jo havia de viure, i he après amb tu a fer i a desobeir per tal de ser més lliure. I m'he sotmès a tots els teus desigs i a les teves manies, jo que t'he dat el meu darrer vestit, el darrer que tenia. Saps prou ve que he sofert per poder-te oferir el que més desitjaves, he canviat de país, he perdut els amics perquè em tinguis confiança. Ma llibertat com has anat desfent dels meus costums de sempre, m'has ensenyat a viure en soledat i a saber-nos entendre."

Vídeo: <https://www.youtube.com/watch?v=L24A06ru1bo>

Mireu, avui no només he vingut aquí a cantar, sinó a escoltar-vos a vosaltres. Va, Josep Rull, puja: "Aquí a la presó estem rebent tones d'humanitat". Tothom l'aplaudeix. La Susana m'explica que quan els altres presos van saber que ells vindrien aquí, molts deien que segur que se'ls tractaria com uns privilegiats. Han vist que no: escombren i freqüen els mòduls igual que tothom. A dos quarts de vuit del matí se'ls fa el recompte com a tothom. Fan les activitats que els toca com tothom. Reben les visites familiars que els pertoca i punt, com tothom. Sí, són un més, entre aquest tothom. Diria, i la prova és el que veig, que el que es respira aquí és un respecte immens i sincer cap a ells. Em diuen que els que no fa gaire setmanes cridaven viva Espanya ara els estan aplaudint. Em pregunto si tot això és per la manera amb què es tracten, amb què s'adrecen als altres. Per exemple, Junqueras dona classes d'astronomia i d'història. Aquí no hi ha lloc per

l'ego, però sí, encara que sembli contradictori en una presó, per la humanitat. Fins i tot diria que no són ells els referents dels altres, sinó que ells busquen referents en els altres.

La Marina (quin mèrit, crear aquest clima en un concert així) demana a tots els presos polítics i a nois del públic que pugin a l'escenari. Parlen entre ells, expliquen anècdotes. Raül Romeva: "El que tots tenim en comú és que un jutge ens ha posat aquí, i volem sortir-ne aviat". Cuixart abraça un noi d'uns vint anys i es fan bromes. Potser el canvi és aquest: passar de veure presos que han fet allò a persones que són això.

Baixen tots i encara tenim una petita estona per parlar-hi. Jordi Turull: "Quan surti de la presó em dedicaré a donar les gràcies a tothom. És molt dur, però les meves filles es curtiran per tota la vida." Jordi Sánchez: "Teniu les fundes dels instruments a punt, perquè ens hi posem i marxem amb vosaltres, oi?". No sé si aquesta sensació d'oblidar per moments que estic en una presó és normal o no. És una mena d'anar i venir. Potser és que tot plegat és tan fora de lloc que cosa assumir que algú que no ha fet res estigui convivint amb persones que sí. La Marina ha cantat cançons de resistència. I penso en la resistència íntima, de cadascun d'ells. Goso preguntar a Raül Romeva d'on treu la fortalesa per ser aquí: "L'ésser humà té la capacitat d'adaptar-se a les situacions que li toquen viure. I és això el que hem fet". I si jo mateixa havia entrat amb una pregunta -com es pot empresonar tanta dignitat?-, en sortiré amb una altra: com es pot estar a la presó amb tanta dignitat?

A la una es dina, sense excepció. Abans d'anar-se'n, Jordi Sánchez em dona un adhesiu amb la seva adreça, en té un munt i li envia una dona de no sé on perquè ell els pugui repartir. Quins detalls més útils i bonics, penso. Se'n van. Nosaltres, també. Som al pati que abans no m'havien deixat trepitjar, i de lluny ve una persona amb un guàrdia. És Oriol Junqueras, que havia estat tota aquesta estona amb advocats i que va a dinar. Fa bromes i ens ensenya els bessons enfortits de fer esport. Se'n va i de lluny ens ho demana de nou: "Digueu a tothom que estem bé!"

Torno a Barcelona amb tantes coses que m'exploten dins. Amb els ulls humits a estones. Aquí hi ha el mateix de sempre: taxis amb llums verdes, d'altres ocupats, turistes. Persones somrient, d'altres atabalats, amb presses. Tinc una sensació estranyíssima i gairebé insultant: com pot ser que la vida a fora sigui tan normal quan passen coses tan poc normals? Però també amb un convenciment, ben endins: som, esperant-vos, a l'horitzó que veieu quan sou al pati. I la nostra esperança són les vostres tones d'humanitat.